

Microzwammen getekend

► Kleine wereld openbaart zich onder de loep

Klein spul (fungi minori) geeft Bernard de Vries (1941) als titel aan zijn boek. Hij heeft een brede kennis van paddenstoelen, maar is gespecialiseerd in korstzwammen, door hem korstjes genoemd. Niet alleen korstjes, ook talloze zwammetjes op dode takken, bladeren en levende planten staan in het boek.

Hero Moorlag

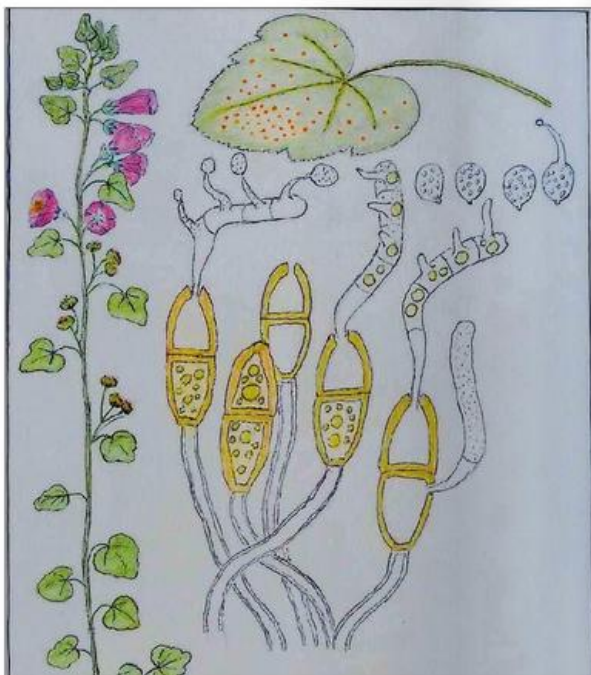
Het zijn zwammetjes die niet gebonden zijn aan de herfst. Je kunt ze het hele jaar vinden, althans als je er oog voor hebt. Een macro als eikelbekertje is met het blote oog direct te zien. Micro's moet je zoeken en met een goede loep bekijken. Dan gaat de wereld van 'terra incognita' voor je open. Bernard de Vries wijst ons op deze onbekende en bijzondere wereld. Hij tekent het zwammetje en de meest opvallende microscopische kenmerken. Een boek over het rijk der zwammen is nooit volledig. Klein spul laat ruim vijftig getekende zwammetjes in kleur zien. Bernard schrijft bij elke tekening een persoonlijke tekst. Het boek is bij hem voor 10 euro te koop, Roerdomplaan 222 in Hogeveen.

Als assistent-bioloog werkte Bernard de Vries vanaf 1967 onder bioloog dr. J.J. Barkman, beheerder van het Biologisch Station bij Wijster, onderdeel van Wageningen Universiteit. In het station was toen al een verzameling gedroogde paddenstoelen en korstzwammen aanwezig. Bernard breidde die verzameling uit. In 1988 droeg Wageningen het beheer van het heideterrein tegenover het Biologisch Station over aan Stichting Het Drentse Landschap. Dr. Barkman nam in 1987 afscheid en overleed in 1990 in Schotland. Ecoloog Eef Arnolds werd beheerder. Wageningen Universiteit besloot in 1998 het Biologisch Station op te

heffen. De collecties paddenstoelen, korstjes en kevers werden naar Naturalis in Leiden overgebracht en het personeel ontslagen. In 1999 vond de overdracht plaats van het gebouw aan Hilbrands Lab, een bedrijf voor commercieel onderzoek van aardappelen. Bernard verkreeg de microscoop van het station en ging door met het onderzoek naar korstjes en ander klein spul. Hij is lid van de landelijke Mycologische Vereniging en van Paddenstoelenwerkgroep Drenthe. Onder leiding van Eef Arnolds werkte hij mee aan de totstandkoming van de Ecologische Atlas van Paddenstoelen in Drenthe (2015), het meest omvangrijke standaardwerk op natuurgebied in Drenthe in drie rijk geïllustreerde delen.

Kaasjeskruidroest

Tientallen jaren onderzocht Bernard de Vries zwammetjes die je eigenlijk alleen met een loep kunt ontdekken. Hij nam ze mee naar huis, ving sporen en tekende vruchtlichaam, sporen en sporendragers. Monnikenwerk. In overleg met de Mycologische Vereniging maakte hij een keuze voor zijn boek Klein spul. De Nederlandse namen vertellen iets over vorm, kleur, opvallend kenmerk of het substraat waarop het zwammetje groeit. Wat te denken van dennentolbekertje, krentenpapspinragschijfje, krulharig franjekelkje, wimperkransbolletje en ginkgowaasje. Uiteraard hebben

Stokroos met kaasjeskruidroest. Uit 'Klein spul', Bernard de Vries.

Bernard de Vries ©

alle zwammen, hoe klein ze ook zijn, een wetenschappelijke naam. In het interview met Bernard wees hij op een gemakkelijk te herkennen zwammetje in de tuin. Let eens op de bladeren van de stokroos, een plant uit de familie van de kaasjeskruiden. Je ziet de oranje roestvlekken van kaasjeskruidroest. Met een sterke loep zien ze er prachtig uit, hoewel niet iedere tuinbezitter blij zal zijn met de roestaantasting. Bernard tekent de plant, het blad met roestvlekken en de sporendragers van dit zwammetje. In het park van Wolfbos in Hogeveen vond hij op iets

misvormde jonge pruimen van sleedoorn het zwammetje narrentasje. Je moet het maar zien. In de Anserdennen ontdekte hij het gewoon harsbekertje of harsmannetje, hangend aan dennentwijgen. Het zwammetje wordt veroorzaakt door de rups van de harsbuilmot die veilig in het harsmannetje woont. Bernard: 'Mensen reizen duizenden kilometers om mammoetbomen te zien, maar het kleinste plantje en schimmeltje blijft onbekend.' Het bijzondere boek Klein spul opent onze ogen voor deze micro's en hun betekenis voor de balans in de natuur.

Maai met mate om nieuwe wereld te ontdekken

Het blijkt de moeite waard om enkele plekken gras in de eigen tuin niet al te intensief te maaien. Tenminste, als je eens iets nieuws wilt ontdekken en de diversiteit aan insecten wilt bevorderen. Zo werd ik enkele weken blij verrast door een plantje, dat ik nog niet eerder in mijn tuin had ontdekt. Onder de boom met al kleine stooferen was een stukje lang gras blijven staan om de lieveheersbeestjes een plekje te gunnen. Met de hand heb ik onlangs een gedeelte gras weggehaald, behalve dit plantje. Voor mij onbekend, maar ook, zoals na enige studie bleek, door boeren onbemind. Het blijkt Jacobskruiskruid te zijn, een algemene bermplant. Een giftige plant voor met name koeien en paarden, waardoor het zeker niet in het hooi moet terechtkomen.

Zebrarupsen

Bij de volgende maaibeurt, met de machine, zag ik een zwart-rood 'kevertje' op de plant zitten. Snel de machine stopzetten om een fo-

Zebrarupsen van Sint Jakobsvlinder op Jacobskruiskruid.

Marian Brouwer ©

to te maken lukte net. Ik zag een sierlijke vlinder met knalrode achtervleugels wegfladderen. Op één blad had zij een groepje eitjes achtergelaten. Vanaf die dag heb ik het plantje met rust gelaten en regelmatig foto's gemaakt. Op dit moment zit een stel zebrarupsen te genieten van hun waardplant. Dat ze niet lekker zijn voor vogels

laten ze met hun opvallende geel-zwarte kleur duidelijk zien. Het mag een wonder heten, dat dit kleine wereldje zich nu voor mijn ogen ontpopt. Dankzij de vaardigheden die ik bij het IVN geleerd heb, kan ik nu met een gerust hart deze beestjes met rust laten. Ik weet dat de plant er niet veel onder te lijden heeft en zich met ge-

mak herstelt na deze invasie. Met een beetje geluk zie ik later in het jaar een plant met prachtige gele bloemen, waar felrode vlinders naartoe vliegen. Wel een leuk weetje, waar ik nu pas achtergekomen ben. Nachtvinders, waartoe deze Sint Jakobsvlinder behoort, vouwen de vleugels samen als ze op een plant neerstrijken. Daardoor dacht ik een kevertje te zien in plaats van een vlinder. Op dat moment was niets te zien van de prachtige felrode achtervleugels. Ook hiermee worden vogels gewaarschuwd om ze niet op te eten. De vlinders bevatten dezelfde gifstof die in de waardplant zit. De zebrarups geeft slechts een vervelende smaak af, waardoor een vogel het voortaan wel laat om nog zo'n rups te eten. Een vlinder vergiftigt een vogel, waardoor deze kan sterven. Zo heeft ons stoplicht een natuurlijke oorsprong gekregen.

Marian Brouwer,
IVN-afdeling Hoogeveen